

(כל הזכויות שמורות)

העם

חנוכה ימית

מאז נשא האדם הקדמון את עינוניו אל השחקים, אל השמש, מקור כל עושרו, נוכח בחרדה כי הימים הולכים וקצרים בסתו. הלילה המצנח גדל ובוילע את היום. אולם ביום העשירים ואחד בדצמבר באה הגאולה — השמש חוזרת בה, מצנחת את הלילה. הימים הולכים וגדלים. העולם ניצל. עוברי האלילים קידשו את השבוע הזה, והם הורישו את שמחת הטבע של נצחון השמש לדתות העליונות. הדת היהודית, בת ארץ-ישראל, קשרה אותה עם חג החנוכה — חג לאומי המנציח את נצחון המכבים. הדת הנוצרית, אף היא בח הארץ, קשרה אותה לאגדה הפשוטה של לידת הרב הצעיר מצנחת, אגדה שכבשה מאות מיליונים מסביב לכדור הארץ.

קילומטרים רטובים. זכרונות חנוכה הם זכרונות יבשתיים — נצחון קבוצות המלחמה-הזוערה של החשמונאים על צבא חבגסות. אולם חנוכה תשט"ו עמדה בסיומן המאבק עם הים.

עם שחונן במסורת יבשתית טהורה, דרוש לו זמן להתרגל למחשבה כי עיקר בטחונו, עיקר משענתו, על הים. בניגוד למלחמת המכבים, עלולה מלחמה עתידה למצוא את אחד משדות-הקרב המכריעים שלו על הים — לאורך מאות הקילומטרים הרטובים של עורק-האספקה הישראלי, הנתון להתקפה אווירית משדות-התעופה הקרובים של אפריקה הצפונית ולהתקפה ימית מתותחי אניות-המשחית המצריות, שהן העדיפות, לפי שעה, על כל יחידה ימית ישראלית. כאשר הופעלו המפעלים הישראליים קשורים עם הים — משפס-הראמה בקאהיר, שהיה משובל עם המצור הימי המצרי בסוף אק; סיפור המזעזע של שני דיגים שתעו במרחבי הים וכמעט מצאו בהם את מורב (ראה פרוטוגיה) והסיפור הטראגי עוד יותר של הילד שמקץ פן הסירה — ולא הגיע אל החוף (ראה להלן).

הים הוא אכזרי. אולם בינתיים הוא השכן הטוב ביותר של ישראל. אכזרי ובוטח כאהובה, ייכנע הוא למגע הגברי של עם שייצא להדבירו.

מדיניות

מהפכה שקטה

„דבר שמושכים אותו ללא קץ, סופו לגוף“, אמר בימים אלה אחד מאנשי הצ"כ המקורבים לממשלה. דבריו היו סיכום קולע למהפכה השקטה שהתחוללה בשבועות האחרונים במשרד-החוץ הישראלי, בכלל הנוגע ליחסים עם גרמניה.

עוד לפני חודש היה כמעט ברור שיש ראל תקשור יחסים דיפלומטיים עם מערב גרמניה, לא יאחר מראשית שנת 1956. דיפלומט ישראלי שנכח בקבלת הפנים, שנערך לקונראד אדנאור בביתו הגניירוקי של ד"ר נחום גולדמן, אף אמר זאת לקאנצלר הגרמני במלוא-פה. יחד עמו באו די"פ לומסים ישראליים למחצה, שישבו בקלון, במגע עם שירות-החוץ הגרמני, דנו אתו על קשיי-יחסים מודרנת בין שני המדינות. אולם בשבועות האחרונים חל קלקול פתי אומי במנגנון ההתקרבות הישראלי-גרמני: גרמנים טירבו להגדיל את רשימת סחורות-השילומים לשנה הנוכחית, טענו כי הם יודקו לכסף רב כדי להקים את הצבא הגרמני מחדש. הם דחו את כל הבקשות הישראליות למתן אשראי, עשו קושיים גדולים בהזמנת סחורות-שילומים מסוימות. מנהלי חברת-השילומים, ד"ר פליכס שניצר והלל דן היו משוכנעים כי העיכובים בביצוע הסכמי-השילומים נבעו אך ורק מלחץ גרמני להחשת יצירת הקשרים דיפלומטיים. דעתם היתה אחת: כי צוע-ההסכם יתקדם במלוא הקיטור ברגע בו ישבו נציגים גרמנים כירושלים ונציגים ישראליים בבוך.

לעומת זאת העבירו אירגונים יהודיים בינ לאומיים לממשלת ישראל אינפורמציה מנור לגמרי. לדברי אירגונים אלה חלו העיכובים בביצוע ההסכם אל מחוסר קשרים דיפלומטיים, אלא מכמה וכמה סיבות אחרות:

- האנטישמיות שגברה לאחרונה בגרמניה. כתוצאה מהתחזקות המפלגות הנאציות.
- תעמולה גוברת והולכת של מרבית מפלגות האופוזיציה נגד השילומים לישראל.

אם תצפית ישראל לקשור יחסים דיפלומטיים עם סין העממית, תקשור גם הודו יחסים עם ישראל. בין הסיבות שמנעו בעד מממשלת נירודלהי מלקשור יחסים הזוקים עם ישראל היתה גם העובדה שהמדיניות הישראלית היתה פרו-מערבית מדי. היחסים עם סין העממית ידאו בעיני היהודים כנסיון לשנות מדיניות זו.

ממשלת ארצות-הברית לא תשנה את מדיניותה לגבי ישראל. למרות הלחץ החזק המופעל עליה על ידי הנהגת המפלגה הרפובליקאית, החוששת כי הקו המדיני הנוכחי ישפיע לרעת המפלגה בבחירות לנשיאות, בשנת 1956. אולם יש יסוד להניח כי שר-החוץ האמריקאי, פוסטר דאלס, יבקר בישראל בשנה לפני הבחירות, יבטיח הבטחות מרגיעות, במגמה להחליש את שיתוף הפעולה הציוני-דמוקרטי בבחירות לנשיאות.

נציגים ישראליים רשמיים כארצות-הברית ייזחרו בעתיד שלא להתערב בתעמולת-הבחירות שם, לאחר שנוף משרד-החוץ האמריקאי באנשי השגרירות הישראלית על התערבותו של פקיד ישראלי בבחירות למשרת מושל מדינת ניו-יורק. האמריקאים לא נקטו כל פעולה ממשית נגד האיש רק מפני שהוא לא היה דיפלומט. אלא פקיד של גוף ישראלי רשמי.

אל תצפה לבואה המהיר של אניה גרמנית לארץ. אנית-הפרי פרגמון, שהיתה בדרכה לארץ, הוטטה לא מפני שלא התאימה לתפקידה (כפי שטענה הממשלה) אלא מפני שנתברר ששורת התמרמרות רבה בחוגי הימאים נגד גרמניה, בגלל תקרית שקרתה לימאי ישראלי שנאסר בנמל גרמני אחרי שהתקוטט עם גרמנים שנידפו את היהודים. יש להניח כי הממשלה תפריח כמה פעמים שמועות על בוא אניות גרמניות, כדי להרגיל את דעת הקהל לרעיון כי הדגל הגרמני יתנופף מול חוף הארץ.

אולם אין ספק כי אניות גרמניות יגיעו בסופו של דבר לנמל תל-אביב. דבר שהוטכם עליו בחוגה השילומים. ישראל לא תעז להפר טעיף זה, מחשש פן תספק לגרמניה עילה מצוינת להפרת ההסכם מצרחה.

בבחירות הבאות לכנסת יצביעו רק 75% מכלל בעלי זכות-הבחירה, לעומת 83% שהצביעו בבחירות הקודמות. אם יתאמתו השערותיהם של עסקני המפלגות השונות, עסקנים אלה טוענים כי בוזזרים רבים אינם מוכנים להשתתף בבחירות הבאות, היות ואין כל מפלגה, אשר בעדה הם מוכנים לצביע.

היחסים בין הפלגים השונים של מפא"י ישתפרו בזמן הקרוב ביותר, לאחר שהשביעה הקמת מוסדות הבחירות את רצונן של כל סיעות המפלגה, כולל התנועה הקיבוצית. כל הגורמים, כולל ב"י, ג"י, נתחייבו שלא להניח לחילוקי הדעות הפנימיים במפא"י להשחית את ההכנות לבחירות.

ייתכן כי המכון הישראלי למחקר חברתי שימושי יתבקש על ידי אחת המפלגות לחקור מה הם הדברים המעניינים ביותר את הציבור הישראלי. בין השאר תרצה מפלגה זו לדעת מה עומד במקום הראשון מבחינת ההתעניינות: ענייני כלכלה, בטחון, או מדיניות-חוץ. המחקר יעלה כמה רבבות לירוח.

תקופת-הזוהר של מוניות השירות בתל-אביב קרובה לסיומה: עיריית תל-אביב התחילה בביצוע החלטות וועדת-התחבורה שלה, תסמן תחנות למוניות השירות, בצורה שלא תאפשר להן כל קיום.

מחירי-המכוניות בארץ יורדו במידה ניכרת. לאחר שיוקמו שני מפעלים נוספים להרכבת מכוניות, יוחל בהכנות להקמת מפעל שלישי: אפשרויות הייצוא לא יספקו עבודה לכל המפעלים, יכריחו אותם להפנות חלק מן התוצרת לשוק המקומי. מעריכים כי המכוניות היקרות יוזלו ב-1000 ל"י.

ייתכן כי הסתדרות-העובדים תשתה פעולה עם בעלי-הון פרטיים בהקמת המפעל הישראלי הראשון לייצור מכוניות בתיבה. החברה החדשה לא תהיה מוכנה להסתכן בהתחרות עם חברות-חוף, תנסה לקבל מראש הזמנות מן הצבא, הממשלה וצרכנים גאולים אחרים.

משכורות עובדי-המדינה יועלו במידה ניכרת, אך רבים מן העובדים יפוטרו לאחר העלאת פרוץ-העבודה וזיזועה, אם תקבל נציבות שירות-המדינה את הצעת שרי-הצ"כ בעניין זה. בינתיים שורת בנציבות הדיעה כי ההצעה ניתנת לביצוע רק לגבי כמה מחלקות מממשלתיים, לא לגבי כל משרדי-הממשלה.

האיש העולה בהסתדרות הוא אהרן בקר. ראש המחלקה לאיגוד המקצועי. בקר, ולא מרדכי נמיר, המזכיר החולה של הסתדרות העובדים, הוא האיש שגילה את שלטונו על מועצות הפועלים, כשהעביר בהן את ההחלטה על הקפאת השכר.

הסוס עזול לחזור לשרה-הקרב. מומחים אמריקאיים הגיעו למסקנה כי הסוסים והפרדות, שאינם קשורים לכבישים ואינם זקוקים לחומר-ידלק, ימלאו תפקיד חשוב באזורים שהופצצו על ידי פצצות אטומיות. לכן ביטלו את דרישתם לחיסול שתי דיביזיות-חיל-פרשיות תורכיות, ואף הסכימו להקמת דיביזיה רכובה יוונית.

הספדי יומון מפא"י, „הדור“, הגיעו למאות לירות ליום. מחליפות ספא"י החליטה לכן להפסיק את הופעתו בהקדם האפשרי — שבוע או שבועיים לאחר הבחירות לכנסת השלישית.

אם אתה מתעניין בתולדות חייהם של אישים יהודיים, תשמח לשמוע על פרסומו הקרוב של רומן אודות היהודי וולטר ראטנאו, שר החוץ הגרמני-הלאומני בראשית שנות העשרים, שנרצח על-ידי נאצים. מחבר הרומן: יוחנן טברסקי, הידוע בספריו על אישים יהודיים כאוריאל אקוסטא ומרדכי עמנואל נוח, האיש שרצה להקים מדינה יהודית בניו-יורק.

• לחץ גדול מצד הנציגים הערביים בבוך, אשר ארצותיהם מהוות כיום שוקי ענק לייצוא הגרמני המשגב.

לא עכשו ולא בעתיד. עובדות אלו נודעו גם לציונים הכלליים, עוררו אותם ללחץ על הממשלה לזניחת כל התוכניות לקשירת יחסים דיפלומטיים עם גרמניה המערבית. המניעים של הצ"כ היו לא רק אידיאולוגיים, אלא גם מפלגתיים-פנימיים: הם ראו בחברת-השילומים סוף של סולל-בונה, שאפו להחלישה בכל מחיר. למפא"י לא היתה ברירה: היא לא רצתה להפוך את בעיית-השילומים לנקודת-מוקד במלחמת-הבחירות בינה לבין הצ"כ. יחיו עם זה היה ברור לה כי משקלה של גרמניה בזירה הבינלאומית גדל עד כדי כך שהגרימנים לא יסכימו לכל הסדר למחצה. הממשלה נכנעה לרשימת הצ"כ בשקט, בצלחה לשמור את כניעתה בסוד משך שבועות מספר.

הסוד נתגלה רק השבוע, כאשר הכריזו שר הפנים, ישראל רוקח, בכנסת: „אין כל כוונה... ליחסים דיפלומטיים עם גרמניה המערבית... לא עכשו ולא בעתיד...“ היה זה ניגוד גמור להכרזותיו הקודמות של שרת כי „אין דיון כרגע בבעיית היחסים עם גרמניה“.

הציונים הכלליים היו גאים בנצחונם. אמר אחד מעסקני הצ"כ המרכזיים: „אני יודע אם זהו הישג לאורך ימים, אבל במשך השנים הקרובות אין כל סיכויים שהוגל הגרמני יתנופף מעל לבית-הנשיא כירושלים. לעומת זאת היו דיפלומטים ישראליים בטוחים שהגרמנים יקימו את הסכם השילומים לזמן קצר, כשנוגו, מבלי לתת להבא הנחות שלפנים משורת-הדין.“

כספים

זאבק בנקאי

כאשר הופעלו המפעלים הישראליים השונים במלוא הקיטור, כדי להוריס את ביכורי הייצוא הישראלי לחוף-לארץ, נוצר צורך דחוף בבנק למטבע זר, שיממן את הייצוא. הממשלה היתה הסרת-אונים בשטח המימון, נשאה את עניניה לעבר גופים כספיים פרטיים. התעשיינים והיצואנים הישראליים, האחראים מאירי הבינו את הרמה, הגישו לממשלה תוכנית מושכת: הם יקימו בנק לייצוא, יכסו את כל סכומי המטבע הזר הדרושים ממקורות-חוף.

התוכנית לא נשאה פרי: ארבעה בנקים גדולים, בתוכם בנק לאומי לישראל, מצאו לקרב נגד הקמת הבנק החדש. הממשלה, שהיתה תלויה בחסדי הבנק הלאומי, נכנעה ללחץ. בעיית מימון הייצוא נשארה ללא פתרון.

התחרות חריפה. בחודש שעבר, לא חר שהוקם הבנק הממלכתי (העולם הזה והממשלה השתחררה מתלותה בבנק הלאומי, נתחדשו האמצעים לפתרון בעיית מימון הייצוא. הממשלה שבה ורומזה כי הקמת בנק לייצוא תראה בעין יפה, ורמה על ידי כך להתחרות חריפה בין גופים כספיים שונים.

בראש המתחרים עמדה חברת ההשקעות האמריקאית אפגל, הפועלת בשיתוף עם הסתדרות-העובדים. אפגל הציעה להקים בנק בעל הון יסודי של 10 מיליון דולר. הממשלה לא היתה מוכנה לייצור תחרים על-ידי הוצאת רישון להקמת בנק חדש. אולם החברה האמריקאית-הסתדרותית מצאה פתרון גם לכך: היא תוכל להקים מחלקה מיוחדת למימון-הייצוא במסגרת בנקי-הפרוץ עליהם זה מכבר.

לא פיגרו אחרי אפגל גם האחים מאירי. חלוצי תוכנית הבנק לייצוא. הם ניגשו לביצוע התוכנית במרץ רב, הצליחו לפתור את בעיית הרישון בארחת מקורי: הם קנו את בנק הופנונג היפא"י על כל מניותיו וציוודו, יקימו סניפים בכל ערי-הארץ, יציעו מחדש לממשלה להקים בנק לייצוא.

בינתיים שגטך איגוד משקיעי-הון חוף לארץ, פנעה גם הוא בבקשה להקים בנק לייצוא, להסתכל במאבק הבנקאי מן הצד, אלא אם כן יודמן גם לו לקנות בנק קיים.

המשק

המראצ והשק

ד"ר יוסף פיקר היה סקיד ממשלתי וחתיק ומנוסה. הוא היה עוזרו הנאמן של דב יוסף במשרד האספקה והקיצוב, נתמנה